

М. В. Левченко,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЦІННИХ ПАПЕРІВ В УКРАЇНІ

У господарській діяльності цінні папери є особливим видом майна суб'єктів господарювання. Поняття та види цінних паперів, порядок їх використання та державне регулювання визначені законодавством України. Зокрема правовий режим цінних паперів визначається статтями 163–166 Господарського кодексу України, Законом України від 23.02.2006 № 3480-IV “Про цінні папери та фондовий ринок”. Цінний папір – це документ встановленої форми з відповідними реквізитами, що посвідчує грошове або інше майнове право і визначає відносини між суб'єктом господарювання, який його випустив (видав), і власником та передбачає виконання зобов'язань згідно з мовами його випуску, а також можливість передачі прав, що впливають з цього документа, іншим особам. До особи, яка набула право власності на цінний папір, переходять усі посвідчені ним права.

Предметом регулювання цінних паперів згідно із названим Законом є відносини, що виникають під час розміщення, обігу цінних паперів і провадження професійної діяльності на фондовому ринку з метою забезпечення відкритості та ефективності функціонування фондового ринку.

До основних понять можна віднести такі: фондовий ринок, учасники фондового ринку, поділ фондового ринку на первинний та вторинний, цінні папери тощо. Фондовий ринок (ринок цінних паперів) – сукупність учасників фондового ринку та правовідносин між ними щодо розміщення, обігу та обліку цінних паперів і похідних (деривативів). Учасники фондового ринку – емітенти, інвестори, саморегульвні організації та професійні учасники фондового ринку.

Емітент – юридична особа, Автономна Республіка Крим або міські ради, а також держава в особі уповноважених нею органів державної влади, яка від свого імені розміщує емісійні цінні папери та бере на себе зобов'язання щодо них перед їх власниками. Інвестори в цінні папери – фізичні та юридичні особи, резиденти і нерезиденти, які набули права власності на цінні папери з метою отримання доходу від вкладених коштів та/або набуття відповідних прав, що надаються власнику цінних паперів відповідно до законодавства. Інституційними інвесторами є інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди), інвестиційні фонди, взаємні фонди інвестиційних компаній, недержавні пенсійні фонди, фонди банківського управління, страхові компанії, інші фінансові установи, які здійснюють операції з фінансовими активами в інтересах третіх осіб за власний рахунок чи за

рахунок цих осіб, а у випадках, передбачених законодавством, – також за рахунок залучених від інших осіб фінансових активів з метою отримання прибутку або збереження реальної вартості фінансових активів.

Професійні учасники фондового ринку – юридичні особи, які на підставі ліцензії, виданої Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку, провадять на фондовому ринку професійну діяльність, види якої визначені законами України. Фондовий ринок поділяється на первинний та вторинний. Первинний ринок цінних паперів – сукупність правовідносин, пов'язаних з розміщенням цінних паперів. Вторинний ринок цінних паперів – сукупність правовідносин, пов'язаних з обігом цінних паперів.

У ході дослідження зверну увагу на таких учасників фондового ринку, як банки. Банківські установи змушені функціонувати в умовах нестабільної вітчизняної економіки і відпрацьовувати в оперативному порядку стратегію управління портфелем різних цінних паперів з метою досягнення максимального рівня інвестиційного доходу. Основні види цінних паперів, якими оперують кредитні установи, як показує досвід світової практики, включають в себе акції, облігації, векселі, чеки, сертифікати, акредитиви, фінансові інструменти (свопи, опціони, ф'ючерси) тощо. Сьогодні відбувається перехід від системи прямого володіння (прямий зв'язок між емітентом і власником, без участі якого немає посередника) до системи опосередкованого володіння (власник володіє цінними паперами опосередковано). Під впливом угод Базель-2 і Базель-3 відбувається трансформація міжнародних норм – звичаїв ділового обороту цінних паперів у сфері клірингової діяльності кредитних організацій у внутрішнє право держави. Кредитні організації або утворюють у своїй структурі клірингові центри, або діють через клірингові банки по заліку зустрічних вимог цінних паперів.

О. О. Лисянська,

ДВНЗ “Українська академія банківської справи НБУ”

ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ УКРАЇНИ В ПОСТКРИЗОВИЙ ПЕРІОД

Чистий збиток банківської системи у I півріччі 2011 року становив 1,06 млрд. грн.; обсяг валових і процентних доходів – 67,9 млрд. грн. і 54,9 млрд. грн. відповідно. Зменшення збитків у I півріччі 2011 року було наслідком розширення масштабів діяльності більшості банків України при підтримці помірних показників операційної ефективності.